Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 18ης Δεκεμβρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 45 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων – Ίση μεταχείριση – Κανονισμός (ΕΕ) 492/2011 – Άρθρο 7, παράγραφος 2 – Κοινωνικά πλεονεκτήματα – Οικογενειακό επίδομα – Προϋπόθεση χορήγησης του επιδόματος αυτού σε εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής για τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του – Απαίτηση κατά την οποία ο εργαζόμενος αυτός πρέπει να "συντηρεί" το εν λόγω τέκνο – Κριτήρια εκτιμήσεως – Τεκμήριο στηριζόμενο στην ύπαρξη κοινής εστίας – Οδηγία 2004/38/ΕΚ – Άρθρο 2, σημείο 2, στοιχείο γ΄ – Έννοια του όρου "μέλος της οικογένειας"»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-296/24 [Jouxy] [i] έως C-307/24 [Momeut] [i],

με αντικείμενο δώδεκα αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Λουξεμβούργο) με αποφάσεις της 25ης Απριλίου 2024, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 26 Απριλίου 2024, στο πλαίσιο των δικών

SM,

PX (C-296/24),

CY (C-297/24),

LK,

MF (C-298/24),

OP,

TD (C-299/24),

MY,

IX (C-300/24),

AH,

CJ (C-301/24),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

AE (C-302/24),

BF,

CG (C-303/24),

LH (C-304/24),

TB,

MV (C-305/24),

KN,

PE (C-306/24),

NB (C-307/24)

κατά

Caisse pour l'avenir des enfants,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους I. Jarukaitis, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, M. Condinanzi, N. Jääskinen (εισηγητή) και R. Frendo, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: R. Norkus

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– οι SM, PX και NB, εκπροσωπούμενοι από τον V. Bolard, avocat,

– οι CY, LK, MF, OP, TD, MY, IX, AH, CJ, AE, BF, CG, LH, TB, MV, KN και PE, εκπροσωπούμενοι από τον P. Peuvrel, avocat,

– το Caisse pour l'avenir des enfants, εκπροσωπούμενο από την R. Jazbinsek, avocate,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Benešová, τον M. Smolek και τον J. Vláčil,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Delaude και τον B.-R. Killmann,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιουνίου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία της έννοιας «συντήρηση του τέκνου», η οποία απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35), του άρθρου 1, στοιχείο θ′, και του άρθρου 67 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1), καθώς και του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 492/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης (ΕΕ 2011, L 141, σ. 1).

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δώδεκα ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, μεθοριακών εργαζομένων και των συζύγων ή των καταχωρισμένων συντρόφων ορισμένων εξ αυτών και, αφετέρου, του Caisse pour l'avenir des enfants (ταμείου για το μέλλον των παιδιών, Λουξεμβούργο) (στο εξής: CAE), με αντικείμενο την άρνηση του CAE να χορηγήσει οικογενειακά επιδόματα στους εν λόγω εργαζομένους για τα τέκνα των συζύγων ή των καταχωρισμένων συντρόφων τους.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2004/38

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/38 έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

2. "μέλος της οικογένειας":
   α) ο (η) σύζυγος·
   β) ο (η) σύντροφος με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης, βάσει της νομοθεσίας κράτους μέλους, εφόσον η νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής αναγνωρίζει τη σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης ως ισοδύναμη προς τον γάμο, και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής·
   γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β)·

[…]».

Ο κανονισμός 883/2004

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 883/2004 προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[…]

θ) "μέλος της οικογένειας":
   1) i) κάθε πρόσωπο το οποίο ορίζεται ή αναγνωρίζεται ως μέλος της οικογένειας ή χαρακτηρίζεται ως μέλος του νοικοκυριού από τη νομοθεσία βάσει της οποίας χορηγούνται οι παροχές·

      […]
   2) εάν, η δυνάμει του εδαφίου 1 εφαρμοστέα νομοθεσία κράτους μέλους δεν προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των μελών της οικογένειας και των λοιπών προσώπων στα οποία εφαρμόζεται, ως μέλη της οικογένειας νοούνται ο/η σύζυγος και τα ανήλικα τέκνα καθώς και τα ενήλικα συντηρούμενα τέκνα·

[…]».

5 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού φέρει τον τίτλο «Υλικό πεδίο εφαρμογής» και ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις νομοθεσίες που αφορούν τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που έχουν σχέση με:

[…]

ι) οικογενειακές παροχές.»

6 Το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004 φέρει τον τίτλο «Μέλη οικογένειας που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος» και προβλέπει τα εξής:

«Ένα πρόσωπο δικαιούται οικογενειακές παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους μέλους και για τα μέλη της οικογενείας του που κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος, ως εάν κατοικούσαν στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους. […]»

Ο κανονισμός 492/2011

7 Το άρθρο 7 του κανονισμού 492/2011 φέρει τον τίτλο «Άσκηση της απασχόλησης και ισότητα μεταχείρισης» και προβλέπει τα εξής:

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, να έχει, λόγω της ιθαγένειάς του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχόλησης και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.

[…]»

Το λουξεμβουργιανό δίκαιο

8 Οι κρίσιμες διατάξεις του λουξεμβουργιανού δικαίου, όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών της κύριας δίκης, είναι τα άρθρα 269 και 270 του code de la sécurité sociale (κώδικα κοινωνικής ασφάλισης) όπως τροποποιήθηκε με τον loi du 23 juillet 2016, portant modification du code de la sécurité sociale, de la loi modifiée du 4 décembre 1967 concernant l'impôt sur le revenu, et abrogeant la loi modifiée du 21 décembre 2007 concernant le boni pour enfant (νόμο της 23ης Ιουλίου 2016, για την τροποποίηση του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης, του τροποποιημένου νόμου της 4ης Δεκεμβρίου 1967 περί φόρου εισοδήματος και για την κατάργηση του τροποποιημένου νόμου της 21ης Δεκεμβρίου 2007 για το επίδομα τέκνων), που τέθηκε σε ισχύ την 1 Αυγούστου 2016 (*Mémorial* A 2016, σ. 2348, στο εξής: κώδικας).

9 Το άρθρο 269, παράγραφος 1, του κώδικα φέρει τον τίτλο «Προϋποθέσεις χορήγησης» και ορίζει τα εξής:

«Θεσπίζεται οικογενειακό επίδομα προς εξασφάλιση του μέλλοντος των παιδιών, στο εξής: "οικογενειακό επίδομα".

Θεμελιώνεται δικαίωμα οικογενειακού επιδόματος για:

α) κάθε παιδί το οποίο διαμένει όντως και αδιαλείπτως στο Λουξεμβούργο και έχει εκεί τη νόμιμη κατοικία του·

β) τα μέλη της οικογένειας, όπως αυτά προσδιορίζονται στο άρθρο 270, κάθε προσώπου το οποίο υπόκειται στη λουξεμβουργιανή νομοθεσία και καλύπτεται από ευρωπαϊκούς κανονισμούς ή από διμερή ή πολυμερή σύμβαση που έχει συνάψει το Λουξεμβούργο στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, προβλέπουσα την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων βάσει της νομοθεσίας της χώρας απασχολήσεως. Τα μέλη της οικογένειας πρέπει να κατοικούν σε χώρα την οποία να αφορούν οι ανωτέρω κανονισμοί ή συμβάσεις.»

10 Το άρθρο 270 του ως άνω κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Για την εφαρμογή του άρθρου 269, παράγραφος 1, στοιχείο b, θεωρούνται ως μέλη της οικογένειας ενός προσώπου για τα οποία θεμελιώνεται δικαίωμα λήψης οικογενειακού επιδόματος τα τέκνα που γεννήθηκαν σε γάμο, τα τέκνα που γεννήθηκαν χωρίς γάμο των γονέων τους και τα θετά τέκνα του προσώπου αυτού.»

Οι διαφορές των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

11 Το CAE, με αποφάσεις που εξέδωσε βάσει των άρθρων 269 και 270 του κώδικα, έναντι των αναιρεσειόντων της κύριας δίκης, οι οποίοι είναι μεθοριακοί εργαζόμενοι, κάτοικοι Βελγίου, Γερμανίας ή Γαλλίας, και ασκούν μισθωτή δραστηριότητα στο Λουξεμβούργο, είτε αρνήθηκε τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων για τα τέκνα των συζύγων ή των καταχωρισμένων

συντρόφων τους (υποθέσεις C-299/24 και C-301/24) είτε ανακάλεσε, με ισχύ από 1ης Αυγούστου 2016, τα επιδόματα που είχαν λάβει για τα εν λόγω τέκνα (υποθέσεις C-296 έως C-298/24, C-300/24 και C-302/24 έως C-307/24).

12 Κατά το CAE, εφόσον τα τέκνα αυτά δεν είχαν σχέση ανιόντος προς κατιόντα με τους ως άνω μεθοριακούς εργαζομένους, δεν είχαν την ιδιότητα του «μέλους της οικογένειας», κατά την έννοια του άρθρου 270 του κώδικα.

13 Το conseil arbitral de la sécurité sociale (αρμόδιο για διαφορές κοινωνικής ασφάλισης διαιτητικό δικαστήριο, Λουξεμβούργο) έκανε δεκτές τις προσφυγές που άσκησαν ενώπιόν του οι εν λόγω εργαζόμενοι με αίτημα τη χορήγηση ή τη συνέχιση της καταβολής του οικογενειακού επιδόματος.

14 Ωστόσο, το conseil supérieur de la sécurité sociale (δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο αρμόδιο για διαφορές κοινωνικής ασφάλισης, Λουξεμβούργο) επικύρωσε, μεταρρυθμίζοντας τις πρωτόδικες αποφάσεις, τις αποφάσεις του CAE οι οποίες μνημονεύονται στη σκέψη 11 της παρούσας αποφάσεως.

15 Οι αναιρεσείοντες των κυρίων δικών άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Cour de cassation (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Λουξεμβούργο), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου) (C-802/18, EU:C:2020:269) εξάρτησε, βάσει ερμηνείας του άρθρου 1, στοιχείο θ', και του άρθρου 67 του κανονισμού 883/2004, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 και με το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, το δικαίωμα του μεθοριακού εργαζομένου να λάβει το οικογενειακό επίδομα για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, με το οποίο ο ίδιος δεν έχει σχέση ανιόντος προς κατιόντα, από την απόδειξη ότι συντηρεί το τέκνο αυτό.

17 Δεδομένου ότι στις υποθέσεις των κυρίων δικών το conseil supérieur de la sécurité sociale (δευτεροβάθμιο δικαιοδοτικό όργανο αρμόδιο για διαφορές κοινωνικής ασφάλισης) έκρινε ότι δεν αποδείχθηκε η συμβολή του μεθοριακού εργαζομένου στη συντήρηση του τέκνου του/της συζύγου ή καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, παραπέμποντας επίσης στην απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Depesme κ.λπ. (C-401/15 έως C-403/15, EU:C:2016:955), ως προς τα αντικειμενικά στοιχεία που μπορούν να αποδείξουν τη συντήρηση αυτή.

18 Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ιδίως αν η απόδειξη ύπαρξης κοινής εστίας μεταξύ του μεθοριακού εργαζομένου και του οικείου τέκνου αρκεί προκειμένου να αποδειχθεί ότι ο εργαζόμενος συντηρεί το εν λόγω τέκνο ή αν πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη άλλα αντικειμενικά στοιχεία, όπως ο τρόπος χρηματοδότησης της κοινής αυτής εστίας. Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται επίσης το ζήτημα της σημασίας που πρέπει να αποδοθεί στην ηλικία του τέκνου, στο μέτρο που από την ως άνω απόφαση προκύπτει ότι τα τέκνα, σε κάθε περίπτωση, τεκμαίρονται ως συντηρούμενα πρόσωπα μέχρι την ηλικία των 21 ετών. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ποια σημασία θα πρέπει να αποδοθεί στη συμβολή των γονέων του τέκνου στις ανάγκες του τέκνου, λόγω της υποχρέωσης διατροφής που υπέχουν οι γονείς ή του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας και στέγασης.

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία έχουν πανομοιότυπη διατύπωση στις υποθέσεις C-296/24 έως C-307/24:

«1) α) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι πληρούται η προϋπόθεση της “συντήρησης” τέκνου, από την οποία απορρέει η ιδιότητα μέλους της οικογένειας κατά την έννοια των διατάξεων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως διαμορφώθηκε με τη νομολογία του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και της λήψης από μεθοριακό εργαζόμενο κοινωνικού πλεονεκτήματος που συνδέεται με την άσκηση, εκ μέρους του, μισθωτής δραστηριότητας σε κράτος μέλος, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, με το οποίο δεν έχει σχέση ανιόντος προς κατιόντα, ερμηνευόμενη μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με την αρχή της ευρείας ερμηνείας των διατάξεων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, και ότι, επομένως, γεννάται δικαίωμα λήψης του κοινωνικού πλεονεκτήματος,

– εκ μόνου του λόγου του γάμου ή της καταχωρισμένης σχέσης συμβίωσης μεταξύ του μεθοριακού εργαζομένου και ενός γονέα του τέκνου·

– εκ μόνου του λόγου της συμβίωσης του μεθοριακού εργαζομένου και του τέκνου σε κοινή εστία ή κατοικία·

– εκ μόνου του λόγου της πραγματοποίησης από τον μεθοριακό εργαζόμενο γενικών εξόδων προς όφελος του τέκνου, μολονότι τα εν λόγω έξοδα

– καλύπτουν ανάγκες πέραν των στοιχειωδών αναγκών ή των αναγκών διατροφής·

– πραγματοποιούνται προς τρίτο και ωφελούν το τέκνο μόνον εμμέσως·

– δεν πραγματοποιούνται για το αποκλειστικό ή συγκεκριμένο συμφέρον του τέκνου, αλλά ωφελούν το σύνολο του νοικοκυριού·

– έχουν μόνον περιστασιακό χαρακτήρα·

– είναι χαμηλότερα από εκείνα που πραγματοποιούν οι γονείς·

– είναι αμελητέα λαμβανομένων υπόψη των αναγκών του τέκνου·

– εκ μόνου του λόγου ότι τα έξοδα πραγματοποιούνται από κοινό λογαριασμό του μεθοριακού εργαζομένου και του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, γονέα του τέκνου, ανεξαρτήτως της προέλευσης των κεφαλαίων του λογαριασμού·

– εκ μόνου του λόγου ότι το τέκνο είναι ηλικίας κάτω των 21 ετών;

β) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι πληρούται η προϋπόθεση της "συντήρησης" και ότι, επομένως, γεννάται δικαίωμα λήψης του κοινωνικού πλεονεκτήματος, όταν συντρέχουν δύο ή πλείονες από τις ως άνω περιστάσεις;

2) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν πληρούται η προϋπόθεση της "συντήρησης" τέκνου, από την οποία απορρέει η ιδιότητα "μέλους της οικογένειας" κατά την έννοια των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, όπως διαμορφώθηκε με τη νομολογία του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και της λήψης από μεθοριακό εργαζόμενο κοινωνικού πλεονεκτήματος που συνδέεται με την άσκηση, εκ μέρους του, μισθωτής δραστηριότητας σε κράτος μέλος, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, με το οποίο δεν έχει σχέση ανιόντος προς κατιόντα, ερμηνευόμενη μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με την αρχή της ευρείας ερμηνείας των διατάξεων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, και ότι, επομένως, αποκλείεται το δικαίωμα λήψης του κοινωνικού πλεονεκτήματος,

– εκ μόνου του λόγου της ύπαρξης υποχρέωσης διατροφής των γονέων του τέκνου, ανεξαρτήτως

– του αν η αξίωση διατροφής έχει καθοριστεί δικαστικώς ή συμβατικώς·

– του ύψους στο οποίο έχει καθοριστεί η αξίωση διατροφής·

– του αν ο οφειλέτης καταβάλλει όντως την οφειλόμενη διατροφή·

– του αν η συμβολή του μεθοριακού εργαζομένου καλύπτει τη μη εκπλήρωση της υποχρέωσης ενός εκ των γονέων του τέκνου·

– εκ μόνου του λόγου ότι το τέκνο διαμένει περιοδικά με τον έτερο γονέα, στο πλαίσιο της άσκησης δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας ή εναλλασσόμενης διαμονής ή άλλης ρύθμισης;»

20 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 26ης Ιουνίου 2024, οι υποθέσεις C-296/24 έως C-307/24 ενώθηκαν προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

21 Χωρίς να προβάλει ρητώς ένσταση απαραδέκτου, το CAE επισήμανε με τις γραπτές παρατηρήσεις του ότι το Δικαστήριο πρέπει να «απορρίψει» τα προδικαστικά ερωτήματα για τον λόγο ότι αφορούν την εκτίμηση πραγματικής κατάστασης η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών και, ενδεχομένως, των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων.

22 Συναφώς, στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, το εθνικό δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο για την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του εθνικού δικαίου, ενώ το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαίνεται αποκλειστικώς επί της ερμηνείας ή του κύρους νομοθετήματος της Ένωσης βάσει των πραγματικών περιστατικών που του εκθέτει το εθνικό δικαστήριο (αποφάσεις της 16ης Μαρτίου 1978, Oehlschläger, 104/77, EU:C:1978:69, σκέψη 4, και της 7ης Νοεμβρίου 2024, ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, σκέψη 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

23 Όσον αφορά τα επιχειρήματα του CAE, αρκεί η παρατήρηση ότι, με τα ερωτήματά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004, σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 και με το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, όπως έχουν ερμηνευθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου που απορρέει από την απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου), (C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψεις 64 και 70), και, ειδικότερα, να παράσχει διευκρινίσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνεύεται η απορρέουσα από τη νομολογία αυτή προϋπόθεση χορήγησης σε εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής οικογενειακού επιδόματος, στο κράτος μέλος απασχόλησης, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, κατά την οποία ο εργαζόμενος αυτός πρέπει να «συντηρεί» το εν λόγω τέκνο.

24 Μολονότι εναπόκειται, εν τέλει, στη Διοίκηση και, ενδεχομένως, στα εθνικά δικαστήρια να εκτιμήσουν αν, για τη χορήγηση του οικογενειακού επιδόματος σε συγκεκριμένη περίπτωση, πληρούται η ως άνω απαίτηση, εναπόκειται, σύμφωνα με τη νομολογία που μνημονεύεται στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως, στο Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης τις οποίες αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα.

25 Ως εκ τούτου, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτές.

Επί των δύο προδικαστικών ερωτημάτων

26 Με τα δύο προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 και με το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, έχουν την έννοια ότι πληρούται η προϋπόθεση χορήγησης στον εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής οικογενειακού επιδόματος, στο κράτος μέλος απασχόλησης, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, ήτοι η προϋπόθεση ότι ο εργαζόμενος αυτός πρέπει να «συντηρεί» το τέκνο, από το γεγονός και μόνον ότι ο εργαζόμενος και το τέκνο συμβιώνουν σε κοινή εστία ή αν πρέπει να ληφθούν υπόψη άλλα αντικειμενικά στοιχεία προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη της συντήρησης του τέκνου.

27 Συναφώς, επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι, κατά πάγια νομολογία, εργαζόμενος κάτοικος αλλοδαπής μπορεί να λάβει κρατική παροχή ως κοινωνικό πλεονέκτημα, όπως οικονομικά βοηθήματα για ανώτατες σπουδές, όχι μόνο για το δικό του τέκνο αλλά και για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, με το οποίο δεν έχει σχέση κατιόντος προς ανιόντα, όταν ο εν λόγω εργαζόμενος συντηρεί το τέκνο αυτό (πρβλ. απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Depesme κ.λπ., C-401/15 έως C-403/15, EU:C:2016:955, σκέψεις 57 έως 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

28 Εν συνεχεία, όσον αφορά ειδικότερα οικογενειακό επίδομα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου) (C-802/18, EU:C:2020:269), αφενός, ότι ένα τέτοιο οικογενειακό επίδομα αποτελεί παροχή κοινωνικής ασφάλισης που περιλαμβάνεται στις οικογενειακές παροχές του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 883/2004. Δεδομένου ότι το εν λόγω επίδομα συνδέεται με την άσκηση μισθωτής δραστηριότητας από μεθοριακό εργαζόμενο εντός κράτους μέλους, συνιστά επίσης κοινωνικό πλεονέκτημα, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, από το οποίο προκύπτει ότι οι εργαζόμενοι κάτοικοι αλλοδαπής απολαύουν, σύμφωνα με την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους [πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου), C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψεις 24, 31 και 40].

29 Αφετέρου, το Δικαστήριο εφάρμοσε, μεταξύ άλλων, την πάγια νομολογία στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης οικονομικού βοηθήματος για την παρακολούθηση ανώτατων σπουδών στα μέλη της οικογένειας τέτοιων εργαζομένων, η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 27 της παρούσας αποφάσεως, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, το οποίο αποτελεί την ιδιαίτερη έκφραση, στον συγκεκριμένο τομέα της χορήγησης κοινωνικών πλεονεκτημάτων, του κανόνα της ίσης μεταχείρισης που καθιερώνει το άρθρο 45, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, αντιτίθεται σε διατάξεις κράτους μέλους βάσει των οποίων οι εργαζόμενοι κάτοικοι αλλοδαπής δεν μπορούν να λάβουν το επίμαχο στην κύρια δίκη επίδομα παρά μόνο για τα δικά τους τέκνα, αποκλειομένων εκείνων του/της συζύγου τους με τα οποία δεν έχουν μεν σχέση ανιόντος προς κατιόντα, αλλά τα οποία συντηρούν οι ίδιοι, ενώ δικαίωμα στο εν λόγω επίδομα έχουν όλα τα τέκνα που κατοικούν εντός του κράτους μέλους αυτού [απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου), C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψεις 64 και 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

30 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, κατόπιν της ανωτέρω αποφάσεως, το conseil supérieur de la sécurité sociale έκρινε, μεταρρυθμίζοντας τις πρωτόδικες αποφάσεις, ότι το CAE, αφού επανεξέτασε in concreto τις υποθέσεις των κυρίων δικών, ορθώς αρνήθηκε να χορηγήσει το επίμαχο στην κύρια δίκη οικογενειακό επίδομα στους εργαζομένους κατοίκους αλλοδαπής για τα τέκνα του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου τους, με την αιτιολογία ότι οι ως άνω εργαζόμενοι δεν συντηρούσαν εξ ολοκλήρου τα εν λόγω τέκνα.

31 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, κατά τη νομολογία, οι διατάξεις στις οποίες κατοχυρώνεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, η οποία συνιστά ένα από τα θεμέλια της Ένωσης, πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως (πρβλ. απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Depesme κ.λπ., C-401/15 έως C-403/15, EU:C:2016:955, σκέψεις 58 έως 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

32 Δεύτερον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ορισμός του «μέλους της οικογένειας» που διαλαμβάνεται στο άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38. Ειδικότερα, ο όρος «μέλος της οικογένειας» του μεθοριακού εργαζομένου, που μπορεί να απολαύει εμμέσως της ίσης μεταχείρισης δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011, αντιστοιχεί σε εκείνον του «μέλους της οικογένειας» κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, ο οποίος περιλαμβάνει τον/τη σύζυγο ή σύντροφο με τον/την οποίο/α ο πολίτης της Ένωσης έχει συνάψει καταχωρισμένη σχέση συμβίωσης, τους απευθείας κατιόντες ηλικίας κάτω των 21 ετών ή τους κατιόντες που είναι συντηρούμενοι και τους απευθείας κατιόντες του/της συζύγου ή συντρόφου

του [πρβλ. απόφαση της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου), C-802/18, EU:C:2020:269, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

33 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, σε κάθε περίπτωση, τα τέκνα τεκμαίρεται ότι συντηρούνται μέχρι την ηλικία των 21 ετών, όπως προκύπτει ιδίως από το άρθρο 2, σημείο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/38 (απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Depesme κ.λπ., C-401/15 έως C-403/15, EU:C:2016:955, σκέψη 62) και ότι η ιδιότητα του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου μεθοριακού εργαζομένου ως συντηρούμενου μέλους της οικογένειας μπορεί να προκύπτει αντικειμενικώς από την ύπαρξη κοινής εστίας μεταξύ του εργαζομένου αυτού και του τέκνου (πρβλ. απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Depesme κ.λπ., C-401/15 έως C-403/15, EU:C:2016:955, σκέψεις 59 έως 60).

34 Ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, από την ως άνω νομολογία μπορεί να συναχθεί ότι, σε περίπτωση ύπαρξης κοινής εστίας μεταξύ του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής και του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του εν λόγω εργαζομένου, το αντικειμενικό αυτό στοιχείο αρκεί, κατ' αρχήν, αφεαυτού για να αποδειχθεί ότι ο εργαζόμενος αυτός συντηρεί το τέκνο, δεδομένου ότι η κοινή εστία αποτελεί σταθερό σύνδεσμο μεταξύ των ανωτέρω προσώπων.

35 Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία όχι μόνο θα ήταν αντίθετη προς την αρχή της ευρείας ερμηνείας των διατάξεων που κατοχυρώνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, αλλά θα ήταν επίσης αντίθετη προς τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 32 της παρούσας αποφάσεως, η οποία επιβάλλει να λαμβάνεται υπόψη ο ορισμός του «μέλους της οικογένειας» του άρθρου 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως που αποσκοπεί στον προσδιορισμό των προσώπων τα οποία μπορούν να απολαύουν εμμέσως της ίσης μεταχείρισης, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011.

36 Ως εκ τούτου, προκειμένου να διαπιστωθεί αν η απαίτηση κατά την οποία ο εργαζόμενος κάτοικος αλλοδαπής πρέπει να συντηρεί το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του πληρούται σε δεδομένη περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι αρκεί, ανεξαρτήτως της ηλικίας του τέκνου, η απόδειξη της ύπαρξης κοινής εστίας μεταξύ του εργαζομένου και του τέκνου αυτού, εφόσον το τέκνο πληροί, κατά τα λοιπά, τα κριτήρια που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους απασχόλησης, εν προκειμένω η λουξεμβουργιανή νομοθεσία, η οποία διέπει τη χορήγηση του επίμαχου οικογενειακού επιδόματος.

37 Πράγματι, μπορεί να συναχθεί, βάσει της ύπαρξης κοινής εστίας, το συμπέρασμα ότι ο εργαζόμενος κάτοικος αλλοδαπής που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα συμβάλλει στην κάλυψη μέρους τουλάχιστον των δαπανών του νοικοκυριού, ήτοι, μεταξύ άλλων, των δαπανών που συνδέονται με τη στέγαση και την οικιακή ζωή και, επομένως, με την ικανοποίηση των αναγκών των μελών του νοικοκυριού, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου συντρόφου. Επομένως, το γεγονός ότι ο εργαζόμενος κάτοικος αλλοδαπής συμβιώνει σε κοινή εστία με το τέκνο αυτό αρκεί για να αποδειχθεί ότι πληρούται η απαίτηση περί συντήρησης του τέκνου.

38 Επιπλέον, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η διαμονή στην κοινή εστία δεν απαιτείται κατ' ανάγκην να είναι συνεχής. Αφενός, λαμβανομένης υπόψη της έκτασης του φαινομένου των «μικτών» οικογενειών, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 58 και 59 των προτάσεών του, το οικείο τέκνο μπορεί επίσης να διαμένει μέρος του χρόνου με τον έτερο γονέα του, φυσικό ή θετό, ο

οποίος δεν είναι σύζυγος ή καταχωρισμένος/η σύντροφος του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής. Αφετέρου, ο σύνδεσμος μεταξύ του εργαζομένου και του τέκνου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει διαρραγεί για τον λόγο και μόνον ότι το τέκνο, λόγω της συνέχισης των σπουδών του, διαμένει μέρος του χρόνου εκτός της κοινής εστίας.

39 Λαμβανομένων υπόψη των προβληματισμών του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει επίσης να προστεθεί, πρώτον, ότι, εφόσον η ύπαρξη κοινής εστίας συνιστά επαρκή προϋπόθεση για την τήρηση της απαίτησης σχετικά με τη συντήρηση του τέκνου, η Διοίκηση ή, ενδεχομένως, τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν να απαιτούν από τον εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής να αποδείξει ειδικότερα, πέραν της ύπαρξης τέτοιας εστίας, ότι συμβάλλει στις καθημερινές δαπάνες ή στην ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών του εν λόγω τέκνου.

40 Τούτου λεχθέντος, όταν η κοινή εστία μεταξύ του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής και του τέκνου απουσιάζει παντελώς, λόγω ιδίως των σπουδών του τέκνου, πρέπει να μπορούν να ληφθούν υπόψη άλλα αντικειμενικά στοιχεία που παρουσιάζουν ορισμένη σταθερότητα, όπως, μεταξύ άλλων, η συμμετοχή στα έξοδα διαμονής, μετακίνησης και/ή καθημερινής ζωής του εν λόγω τέκνου, προκειμένου να δοθεί στον εργαζόμενο η δυνατότητα να αποδείξει ότι εξακολουθεί να το συντηρεί.

41 Δεύτερον, η ύπαρξη υποχρέωσης διατροφής βαρύνουσας τον έτερο φυσικό ή θετό γονέα του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής, περίπτωση που μνημονεύεται στη σκέψη 52 της αποφάσεως της 2ας Απριλίου 2020, Caisse pour l’avenir des enfants (Τέκνο συζύγου μεθοριακού εργαζομένου) (C-802/18, EU:C:2020:269), ή ακόμη η ύπαρξη δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας και φιλοξενίας του γονέα αυτού δεν μπορούν να θεωρηθούν ως περιστάσεις που αποκλείουν το ενδεχόμενο ο εν λόγω εργαζόμενος να συντηρεί το τέκνο με το οποίο συμβιώνει σε κοινή εστία.

42 Συναφώς, επισημαίνεται, αφενός, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 49 των προτάσεών του, ότι στην ανωτέρω απόφαση το Δικαστήριο αναφέρθηκε στην απουσία, σε εκείνη την υπόθεση, υποχρέωσης καταβολής διατροφής με μοναδικό σκοπό να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο στην εκτίμησή του σχετικά με το αν ο μεθοριακός εργαζόμενος συντηρούσε το τέκνο. Κατά συνέπεια, η ύπαρξη υποχρέωσης διατροφής βαρύνουσας τον έτερο γονέα του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί κριτήριο βάσει του οποίου μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο εργαζόμενος αυτός να συντηρεί το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, με το οποίο συμβιώνει σε κοινή εστία. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον η ύπαρξη τέτοιας διατροφής δεν συνιστά προϋπόθεση αποκλείουσα τη χορήγηση οικογενειακού επιδόματος υπέρ του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου εργαζομένου κατοίκου ημεδαπής, με το οποίο ο τελευταίος συμβιώνει σε κοινή εστία.

43 Αφετέρου, η συνεκτίμηση των στοιχείων που μνημονεύονται στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ότι ο εργαζόμενος κάτοικος αλλοδαπής συντηρεί το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του θα ισοδυναμούσε με ερμηνεία της απαίτησης περί συντήρησης του τέκνου κατά παραβίαση της αρχής της ευρείας ερμηνείας των διατάξεων που κατοχυρώνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, όπως αυτή υπομνήσθηκε στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως.

44 Τρίτον, διευκρινίζεται, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 61 των προτάσεών του, ότι από το τεκμήριο συντήρησης, εκ μέρους του εργαζομένου κατοίκου αλλοδαπής, του τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, το οποίο στηρίζεται στην ύπαρξη κοινής εστίας, προκύπτει ότι η Διοίκηση, ή ενδεχομένως τα εθνικά δικαστήρια, μπορούν να αρνηθούν τη χορήγηση οικογενειακού επιδόματος, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, στον εργαζόμενο αυτόν μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις. Μια τέτοια άρνηση μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον αν από τον φάκελο της υπόθεσης προκύπτει ότι ο εν λόγω εργαζόμενος προέβη σε ψευδείς δηλώσεις ή δεν συμμετέχει, στην πραγματικότητα, καθ' οιονδήποτε τρόπο στις δαπάνες που συνδέονται με τη συντήρηση του τέκνου, διότι οι δαπάνες αυτές καλύπτονται εξ ολοκλήρου από τρίτον.

45 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 67 του κανονισμού 883/2004, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 492/2011 και με το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, έχουν την έννοια ότι η προϋπόθεση χορήγησης στον εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής οικογενειακού επιδόματος, στο κράτος μέλος απασχόλησης, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, ήτοι η προϋπόθεση ότι ο εργαζόμενος αυτός πρέπει να «συντηρεί» το τέκνο, πληρούται όταν υφίσταται οικογενειακή κοινότητα μεταξύ του εν λόγω εργαζομένου και του φυσικού ή θετού τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, η οποία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κοινής εστίας μεταξύ του εργαζομένου και του τέκνου.

Επί των δικαστικών εξόδων

46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 45 ΣΛΕΕ, το άρθρο 1, στοιχείο θ', και το άρθρο 67 του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ερμηνευόμενα σε συνδυασμό με το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 492/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, που αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στο εσωτερικό της Ένωσης, και με το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ,

έχουν την έννοια ότι:

η προϋπόθεση χορήγησης στον εργαζόμενο κάτοικο αλλοδαπής οικογενειακού επιδόματος, στο κράτος μέλος απασχόλησης, για το τέκνο του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, ήτοι η προϋπόθεση ότι ο εργαζόμενος αυτός πρέπει να

«συντηρεί» το τέκνο, πληρούται όταν υφίσταται οικογενειακή κοινότητα μεταξύ του εν λόγω εργαζομένου και του φυσικού ή θετού τέκνου του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/ης συντρόφου του, η οποία χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κοινής εστίας μεταξύ του εργαζομένου και του τέκνου.

(υπογραφές)